

Ιατρικό Κολέγιο ή Collegio Medico

Μαρία Μάνδουλα-Κουσουνή

παιδιάτρος, ιστορικός

Αλληλογραφία:

Μαρία Μάνδουλα-Κουσουνή

Πολυχρ. Κωνσταντά 26

Κέρκυρα 49100

τηλ. και fax 2661038062

e-mail: mariamandyala@hotmail.com

Λέξεις κλειδιά:

Collegio medico, Ιατρικό Κολέγιο, Επτανήσος
Πολιτεία, Γαλλική κυριαρχία στα Επτάνησα.

Περίληψη: Η λειτουργία και οι δραστηριότητες του Ιατρικού Κολεγίου στην Κέρκυρα, από την ίδρυσή του το 1802 μέχρι το 1814, συνδέονταν στενά με τις πολιτικούς και κοινωνικούς στόχους της Ιονίου Πολιτείας (1800-1807) και της δεύτερης Γαλλικής κατοχής των Ιονίων Νήσων (1807-1814). Είχε ιδιαίτερο ρόλο ως Ακαδημαϊκό Ιατρικό Ίδρυμα, αλλά και ως όργανο γνωμοδοτικό και εκτελεστικό της διοίκησης, σε θέματα που αφορούσαν τη δημόσια υγεία, λόγω της έλλειψης επαρκούς υγειονομικής διοίκησης, τόσο κατά την περίοδο της Επτανήσου Πολιτείας, όσο και κατά την περίοδο της δεύτερης Γαλλικής κυριαρχίας. Προσπάθειες έγιναν από τους χειρουργούς και τους φαρμακοποιούς, που είχαν στόχο την ισότιμη με τους γιατρούς ένταξή τους στο Ιατρικό Κολέγιο.

Στις 23 Μαρτίου του 1802 ιδρύθηκε στην Κέρκυρα το 'Ιατρικό Κολέγιο' (Collegio Medico) ή 'Εθνικός Ιατρικός Σύλλογος' «πατρίω ζήλω και αόκνω επιμελεία Ιωάννου Καποδιστρίου τότε αρχιγραμματέως της Επικρατείας, και άλλοτε ενός των ολίγων μεν, πλην ικανών της Ιπποκρατείου επιστήμης θεραπεπόντων, του οψιαιτέρον και τα της γραμματείας του ειρημένου Συλλόγου αναδειχθέντος». ¹³ Η πρώτη συνεδρία έγινε στο σπίτι του Ιατροφιλόσοφου Ιωάννη Λάσκαρι, ο οποίος και προήδρευσε. ¹³ Το Μοναστήρι της Τενέδου ήταν η έδρα του. «Του Συλλόγου τούτου δις του μηνός συνερχομένου και διοικουμένου υπό των εντελεστέρων κανονισμών ιατρικής αστυνομίας σκοπός ήτο, ο της κοινής υγείας διαρκής συντήρησις και η προς το συμφέρον των κατοίκων της Επτανήσου ενασχόλησις αυτού, εις τας υγιεστέρας συμβουλάς της Ιατρονομικής». ¹³ Η δράση του διακρίνεται σε δύο περιόδους. Η πρώτη διαρκεί από το 1802-1807 και η δεύτερη από το 1807-1814. Υπήρξε η πρώτη επιστημονική εταιρεία στον ελλαδικό χώρο. Τα πολιτι-

κά και κοινωνικά γεγονότα που ακολουθούν την πτώση της Ενετοκρατίας στα Επτάνησα είχαν ως επακόλουθο και την αναδιάρθρωση του υγειονομικού συστήματος της εποχής.¹⁵ Παρέμεινε ο θεσμός του Υγειονομείου, ο οποίος όμως ενισχύθηκε με νέα υγειονομικά όργανα. Το Ιατρικό Κολέγιο άσκησε μεγάλη επίδραση στην αναμόρφωση των υγειονομικών θεσμών των Ιόνιων νησιών στις αρχές του 19ου αιώνα. Η σύσταση, η λειτουργία και οι δραστηριότητές του ήταν άρρηκτα συνδεδεμένες με τους πολιτικούς και κοινωνικούς στόχους της Επτανήσου Πολιτείας (1800-1807) και της δεύτερης γαλλικής κυριαρχίας των Ιόνιων νησιών (1807-1814). Ένα αυτόνομο δηλαδή κράτος, όπως ήταν η Επτανήσος Πολιτεία, όφειλε, ακολουθώντας την παράδοση των προηγμένων κρατών της εποχής να συστήσει επιστημονικές εταιρείες με σκοπό την προστασία της δημόσιας υγείας.¹¹ Πράγματι, επειδή υπήρχε έλλειψη επαρκούς υγειονομικής διοίκησης και κατά την περίοδο της Επτανήσου Πολιτείας και κατά τη δεύτερη γαλλική κυριαρχία, το Ιατρικό Κολέγιο απετέλεσε όχι μόνο ένα Ακαδημαϊκό Ιατρικό Ίδρυμα, αλλά κυρίως ένα γνωμοδοτικό και εκτελεστικό όργανο της Διοίκησης σε θέματα δημόσιας υγείας.¹⁵ Η δραστηριότητα του κατά τα πρώτα δώδεκα χρόνια λειτουργίας του περιλαμβάνει δύο Κανονισμούς, που δηλώνουν δύο διαφορετικές περιόδους λειτουργίας του. Η πρώτη περίοδος είναι από το 1802-1807, περίοδος δηλαδή της Επτανήσου Πολιτείας, όπου παρατηρείται μια στενή σχέση Διοίκησης και Κολεγίου. Η δεύτερη περίοδος είναι από το 1807-1814, κατά τη δεύτερη γαλλική κατοχή.

Η πρώτη περίοδος του Ιατρικού Κολεγίου (1802-1807).

Τότε το Υγειονομείο και το Κολέγιο αποτελούν δύο οργανισμούς άμεσα συνδεδεμένους, επειδή ο Αρχίατρος του Υγειονομείου ήταν συγχρόνως και μέλος του Κολεγίου. Την πρωτοβουλία για την ίδρυση του Κολεγίου είχε η Διοίκηση, η οποία επιθυμούσε να διαμορφώσει ένα συμπληρωματικό όργανο, που θα στήριζε το υγειονομικό της έργο. Επί πλέον η Διοίκηση επιθυμούσε όπως οι παρατηρήσεις και οι μελέτες του Κολεγίου να αποτελέσουν τη βάση της υγειονομικής νομοθεσίας.

Στις 23 Απριλίου του 1802 παραδόθηκε στους Προβλεπτές της Υγείας της Κέρκυρας το σχέδιο Κανονισμού του Κολεγίου. Η επιτροπή η οποία συνέταξε τον Κανονισμό της ίδρυσής του αποτελούνταν από τους γιατρούς Ιωάννη Λάσκαρη, Ιωάννη Καποδίστρια, Ιννοκέντιο Γιαλυνά, Φραγκίσκο Τζουλάτη και Μαρίνο Καλλέρη.

Στα ιδρυτικά μέλη εκτός των ανωτέρω γιατρών ήταν και οι Κάρολος Αρμένης, Ιωάννης Θεοτόκης, Λάζαρος Μόρδος, Αντώνιος Ροδόσταμος, Νικόλαος Καλοσογούρος και Αντώνιος Μαρούλης. Πρώτος πρόεδρός του ήταν ο Ιωάννης Λάσκαρης και γραμματέας του ο Στάμος Γαγγάδης.^{14,15} Ο Κανονισμός εγκρίθηκε από το Υγειονομείο στις 29 Μαΐου 1802 και από τον Πρόεδρο της Γερουσίας στις 9 Ιουνίου 1802.¹² Ο ιδρυτικός κανονισμός του περιλαμ-

βάνει 41 άρθρα και περιλαμβάνει δύο τμήματα (Titolo primo, Titolo secondo). Το πρώτο τμήμα περιλαμβάνει 19 άρθρα και αναφέρεται στην Οργάνωση του Κολεγίου

(Organizzazione del Collegio) και το δεύτερο τμήμα αποτελείται από 22 άρθρα και αναφέρεται στις λειτουργίες του (Funzioni del Collegio).

Στο πρώτο τμήμα του Κανονισμού αναφέρεται η διοικητική σχέση του Ιατρικού Κολεγίου με την Κυβέρνηση και το Υγειονομείο και η οργάνωση του Κολεγίου. Το Κολέγιο διοικείται από τον Πρόεδρο, τον Αντιπρόεδρο και τον Γραμματέα, σύμφωνα με το άρθρο 6 του Κανονισμού. Υπάρχει άμεση διοικητική σχέση μεταξύ Υγειονομείου και Ιατρικού Κολεγίου, αφού μέλη του Ιατρικού Κολεγίου μπορεί να έχουν και τη θέση του Αρχιάτρου του Υγειονομείου. Έτσι προκύπτει η δυνατότητα ουσιαστικών παρεμβάσεων του Ιατρικού Κολεγίου σε θέματα δημόσιας υγείας.¹⁵ Οι λειτουργίες του Κολεγίου, που αναφέρονται στο δεύτερο τμήμα του Κανονισμού, αναφέρονται στην προστασία της ζωής και της υγείας του πληθυσμού της πόλης και της υπαίθρου. Σύμφωνα με το άρθρο 20 του Κανονισμού η αρμοδιότητα του Κολεγίου, να αποφαίνεται σε θέματα δημόσιας υγείας, μπορεί να εκδηλωθεί είτε κατόπιν εντολής του Υγειονομείου είτε με πρωτοβουλία του ίδιου του Κολεγίου. Ιδιαίτερα τα θέματα για τα οποία το Κολέγιο μπορούσε να αποφανθεί αφορούσαν: α) την προστασία της παιδικής υγείας, δηλαδή την προστασία των εγκύων, των λεχώνων, τους κανόνες του δαμαλισμού, την εκπαίδευση των μαιών και γενικά με οτιδήποτε «τείνει να κάμη υγεία και εύρωστα τα παιδιά»^{14,15} (άρθρο 22), β) γνώση της υγιεινής κατάστασης του νησιού και βελτίωσή της, δηλαδή το Κολέγιο μελετά οτιδήποτε έχει σχέση με τη γενική και τοπική νοσηρότητα και προτείνει μέτρα διόρθωσής τους. Αντικείμενο του ελέγχου του είναι τα θέματα δημόσιας υγείας που αφορούν στην ατμόσφαιρα, τα έλη, τα λιμνάζοντα νερά, τις αλυκές, τις υπονόμους, τις τάφρους, τους φυλακισμένους, τους ενταφιασμούς, τους δρόμους, τα σφαγεία, τις δεξαμενές, την ποιότητα των τροφίμων και των οινόπνευματων ποτών (άρθρα 22-23), γ) προστασία από επιδημικές, ενδημικές και μεταδοτικές ασθένειες, δηλαδή ερευνά για τις αιτίες των ενδημικών, μεταδοτικών νοσημάτων ή των επιζωοτιών και προπάντων της λύσσας των σκύλων και «καταδεικνύει τα μέσα της προφυλάξεως εξ αυτών και της εκκριζώσεώς των» (άρθρο 25).¹⁴ Γίνεται ακόμη αναφορά στις δύο μεγάλες ασθένειες της εποχής, δηλαδή την ευλογιά και την πανώλη. Προτείνει «κανονισμό για την πανώλη», που περιγράφει πως εξαπλώνεται, πως απομονώνεται και πως απομακρύνεται (άρθρο 26).¹⁴ Για την περίπτωση της ευλογιάς αναφέρεται η εφαρμογή της νέας μεθόδου του δαμαλισμού, καθώς και τα πειράματα που είχαν εφαρμοστεί με επιτυχία στην Κέρκυρα κατά την ίδια χρονική περίοδο (άρθρο 25). Στο άρθρο 27 περιλαμβάνεται η διεξαγωγή νεκροψιών, σε περίπτωση αιφνίδιων ή αδιάγνωστων θανάτων, για την προστασία από μεταδοτικές ασθένειες,¹⁵ δ) έλεγχο

του ιατρικού επαγγέλματος. Στον Κανονισμό, στο άρθρο 29, αναφέρεται ότι όλοι οι γιατροί, χειρουργοί και φαρμακοποιοί πρέπει να προσκομίσουν τα διπλώματά τους στο Κολέγιο. Στο άρθρο 30 αναφέρονταν ότι όσοι δεν είχαν τίτλους, έπρεπε, για να εξακολουθούν να ασκούν τη δραστηριότητά τους, να δώσουν εξετάσεις ενώπιον του Κολεγίου, για να πάρουν τη σχετική άδεια. Σύμφωνα με το άρθρο 32 τον ίδιο έλεγχο ασκούσε το Κολέγιο και στις μαίες. Το Ιατρικό Κολέγιο είχε την αρμοδιότητα για την διενέργεια των εξετάσεων, η επίβλεψη όμως για την άσκηση του ιατρικού, χειρουργικού, φαρμακευτικού και μαιευτικού επαγγέλματος ανήκε στο Υγειονομείο, σύμφωνα με το άρθρο 33, ¹⁵ ε) έλεγχος των φαρμακείων και των νοσηλευτικών ιδρυμάτων. Το Κολέγιο δεσμευόταν να συντάξει μια Εθνική Φαρμακοποιία, η οποία θα περιελάμβανε τον αριθμό και τη σύνθεση των φαρμάκων και των ναρκωτικών ουσιών. Επίσης στο άρθρο 35 αναφέρονταν η τιμή των φαρμάκων και ο τρόπος διάκρισης των γνήσιων από τα νοθευμένα φάρμακα. Στο άρθρο 35 αναφέρονταν ότι επιτροπή του Κολεγίου έπρεπε να επισκέπτεται τα φαρμακεία δύο φορές το χρόνο σε συνεργασία με το Υγειονομείο, ενώ στο άρθρο 37 το Κολέγιο έπρεπε να επιθεωρεί κάθε δύο μήνες το Ορφανοτροφείο και το Αστικό Νοσοκομείο, ^{14,15} στ) στατιστικό έλεγχο. Σύμφωνα με το άρθρο 33 το Κολέγιο έπρεπε να φροντίζει για τη συγκέντρωση στατιστικών στοιχείων των ασθενειών, των γεννήσεων, των θανάτων και των γάμων. Στοιχεία για τον αριθμό γεννήσεων, θανάτων και γάμων τα έπαιρνε από τις εκκλησιαστικές αρχές. Παράλληλα όλοι οι γιατροί, χειρουργοί και οι μαίες του νησιού έπρεπε να υποβάλλουν κάθε εβδομάδα κατάσταση με τα περιστατικά που αντιμετώπισαν και τους θανάτους που συνέβησαν. Στις καταστάσεις αυτές περιλαμβάνονταν εκτός από τον πληθυσμό της νήσου και οι φυλακισμένοι, οι στρατιώτες και οι τρόφιμοι των νοσοκομείων και του ορφανοτροφείου, ζ) Ιατροδικαστικές γνωματεύσεις. Το Ιατρικό Κολέγιο επίσης εκφέρει τις ιατροδικαστικές γνωματεύσεις, που χρειάζονται οι πολιτικές, ποινικές και εκκλησιαστικές αρχές για τους αιφνίδιους θανάτους, σε περιπτώσεις πνιγμού ή ασφυξιών, δηλητηριάσεως, βίαιης έκτρωσης, σε νοσήματα που απαιτούν διαζύγιο, σε οποιαδήποτε «φυσική ανικανότητα προς κληρονομία» και σε οποιαδήποτε άλλη περίπτωση (άρθρο 27) ¹⁴.

Δραστηριότητες του Κολεγίου κατά την πρώτη περίοδο

Από τους πρώτους μήνες της συγκρότησής του το Κολέγιο ασχολήθηκε κυρίως με θέματα δημόσιας υγείας. Σύμφωνα με το άρθρο 23 του Κανονισμού συστάθηκε Επιτροπή, η οποία ονομάστηκε Επιτροπή Δημοτικής Ιατρικής (Commissione di Medicina Civile). Την επιτροπή αυτή αποτελούσαν οι γιατροί Μαρίνος Καλλέργης, Κάρολος Αρμένης, Αντώνιος Μαρούλης και Ιωάννης Καποδίστριας. Το άρθρο 24 του Κανονισμού καθόριζε και τις αρμοδιότητες της Επιτροπής, που περιελάμβαναν την

εξέταση της υγιεινής κατάστασης του νησιού, τον προσδιορισμό των αιτιών νοσηρότητας, τη διατύπωση προτάσεων για τη βελτίωσή τους, τη δημιουργία ενός εθνικού τιμολογίου για τα φάρμακα και ένα σχέδιο Εθνικής Φαρμακοποιίας. Ενα από τα πρώτα θέματα που απασχόλησαν την Επιτροπή ήταν η υγιεινή του πόσιμου νερού ⁹ και η μόλυνση που προκαλούσαν οι επιφανειακές ταφές των νεκρών. Μάλιστα αναφέρεται ότι η περιοχή του Λατινικού Νεκροταφείου ήταν ιδιαίτερα μολυσμένη και γι' αυτό έγινε πρόταση στη Λατινική Εκκλησία να επιβάλλει αυστηρότερες ποινές σε όποιον δεν έθαβε τους νεκρούς σε βάθος τουλάχιστον έξη ποδών. ¹⁵ Υστερα από πρόταση του Υγειονομείου το Κολέγιο δημιούργησε επιτροπές που ερευνούσαν τα προβλήματα υγιεινής της πόλης της Κέρκυρας. Επιτροπή δε την οποία όριζε το Κολέγιο διενεργούσε τις νεκροψίες, σύμφωνα με το άρθρο 27 του Κανονισμού. Καθιέρωσε δε το θεσμό του 'γιατρού των φτωχών', ¹⁴ σύμφωνα με τον οποίο παρέχονταν δωρεάν ιατρικές υπηρεσίες στους φτωχούς της πόλης της Κέρκυρας.

Αντιθέσεις γιατρών, χειρουργών και φαρμακοποιών

Επειδή όλοι οι γιατροί έπρεπε να υποβάλλουν τα διπλώματά τους προς έγκριση από το Ιατρικό Κολέγιο, οι χειρουργοί εξέφρασαν την αντίθεσή τους με αυτή τη διάταξη και στις 17 Ιουνίου 1802 σε επιστολή ² τους ζήτησαν την αναστολή των σχετικών άρθρων του Κανονισμού, για να τους δοθεί χρόνος να υποβάλλουν τις προτάσεις τους, επειδή θεώρησαν ότι απειλήθηκαν τα δικαιώματά τους από τους γιατρούς. ¹⁵ Υστερα από συνεδρίαση του Ιατρικού Κολεγίου στις 25 Ιουνίου 1802 ⁴ αποφασίστηκε να προστεθούν στις τάξεις του πέντε καθηγητές, χειρουργοί της Κέρκυρας, εκ των οποίων οι τρεις προέρχονταν από την πόλη και οι δύο από την ύπαιθρο. Αυτοί ήταν οι: Girolamo Tosi, Niccolo Agorasto και Andrea Drasino, από την πόλη και οι Agostino Cogevina και Giorgio Callo από την ύπαιθρο. Οι πέντε χειρουργοί που εντάχθηκαν ονομάστηκαν 'ειδικοί συνεργάτες' του Κολεγίου (associati straordinari), σύμφωνα με το παράδειγμα της Ιατρικής Εταιρείας της Ενετίας. Αυτοί είχαν το δικαίωμα να συμμετέχουν σε όλες τις εξεταστικές επιτροπές για τη χορήγηση διπλωμάτων στους χειρουργούς και σε όλες τις ιατρο-χειρουργικές επιτροπές που συγκροτούσε το Κολέγιο. Στην ίδια συνεδρία προτάθηκε και η μετονομασία του Ιατρικού Κολεγίου σε Ιατρο-Χειρουργικό, αλλά η πρόταση δεν τέθηκε σε ψηφοφορία. Αποφασίστηκε όμως σε περιοχές όπου δεν υπήρχαν γιατροί να ασκούν οι χειρουργοί καθήκοντα γιατρού και φαρμακοποιού. Αυτές οι αποφάσεις απετέλεσαν προσπάθειες συμφιλίωσης των γιατρών και των χειρουργών.

Ανάλογη αντίδραση υπήρξε και μεταξύ γιατρών και φαρμακοποιών. Σε μία επιστολή των φαρμακοποιών προς το Κολέγιο στις 17 Ιουνίου 1802 ³ αναφέρονταν ότι οι Φαρμακοποιοί ήταν συγκροτημένοι σε Κολέγιο από

το 1752 και είχαν επικεφαλής ένα Ειδικό (Perito)¹, αλλά, επειδή το Κολέγιο αυτό υπάγονταν στο Κολέγιο των Φαρμακοποιών της Ενετίας, είχε περιορισμένες αρμοδιότητες.

Μετά την κατάλυση της Ενετικής κυριαρχίας οι φαρμακοποιοί νόμιζαν ότι θα αναβαθμιζόνταν ο ρόλος τους. Επειδή όμως το Ιατρικό Κολέγιο ασκούσε έλεγχο και στους φαρμακοποιούς, βάσει των άρθρων του Κανονισμού του, οι φαρμακοποιοί ζήτησαν από την Πολιτεία την αναστολή ορισμένων άρθρων του Κανονισμού του Ιατρικού Κολεγίου, όπως π.χ. την αναστολή του άρθρου 29, που τους υποχρέωνε να καταθέσουν τα διπλώματά τους στο Κολέγιο, του άρθρου 30, που τους υποχρέωνε να δώσουν εξετάσεις, όσους δεν διέθεταν τίτλους, του άρθρου 34, που όριζε το περιεχόμενο και τον τρόπο σύνταξης μιας Εθνικής Φαρμακοποιίας, του άρθρου 35, που όριζε ότι το Κολέγιο σε συνεργασία με το Υγειονομείο θα επισκέπτονταν δύο φορές το χρόνο τα φαρμακεία για τον έλεγχο των φαρμάκων, κ.ά. Επίσης οι φαρμακοποιοί δεν συνεργάστηκαν με την Επιτροπή Δημοτικής Ιατρικής (Commissione di Medicina Civile), η οποία ζητούσε να πληροφορηθεί τις τιμές των φαρμάκων κατά τη στιγμή της εισαγωγής τους στο τελωνείο και με τη βοήθεια δύο έμπειρων φαρμακοποιών να συνταχθεί ένας τιμοκατάλογος.¹⁵

Την ίδια περίοδο οι φαρμακοποιοί με έγγραφό τους προς το Ιατρικό Κολέγιο ζητούν να συμπεριληφθούν τρία άρθρα στον Κανονισμό του Κολεγίου, τα οποία θα αντικαθιστούσαν τα άρθρα 34 και 35 του Κολεγίου. Σύμφωνα με το πρώτο άρθρο το Κολέγιο των Φαρμακοποιών θα εξέλεγε εκτός από τον Πρόεδρό τους (Priore) και άλλους δύο φαρμακοποιούς, οι οποίοι με τρεις γιατρούς θα συγκροτούσαν την Επιτροπή, που θα έδινε άδειες επαγγέλματος στους φαρμακοποιούς. Σύμφωνα με το δεύτερο άρθρο η επίσκεψη των φαρμακείων θα γίνονταν από το Ιατρικό Κολέγιο σε συνεργασία με το Υγειονομείο και τον Πρόεδρο του Κολεγίου των Φαρμακοποιών. Το τρίτο άρθρο όριζε ότι το Κολέγιο θα είχε την εποπτεία για κάθε τι που είχε σχέση με τη δημόσια υγεία.²

Ο Πρόεδρος της Επιτροπής Δημοτικής Ιατρικής και μέλος του Ιατρικού Κολεγίου Αντώνιος Μαρούλης με επιστολή του, με ημερομηνία 19 Νοεμβρίου 1802,⁸ απέρριψε τις προτάσεις των φαρμακοποιών.

Η διαμάχη μεταξύ γιατρών και φαρμακοποιών κατέληξε με επικράτηση των γιατρών. Ετσι κατά τις εξετάσεις των φαρμακοποιών για την απόκτηση διπλώματος δεν συναντάται συμμετοχή φαρμακοποιού, αλλά ούτε και συμμετοχή φαρμακοποιού κατά την επιθεώρηση των φαρμακείων από το Ιατρικό Κολέγιο.

Κατά τη διάρκεια της Γαλλικής κατοχής στις επιθεω-

ρήσεις των φαρμακείων συμμετείχε επιτροπή από πέντε μέλη του Κολεγίου, δίχως τη συμμετοχή των φαρμακοποιών.¹⁵

Ανανέωση του Ιατρικού Κολεγίου

Το Υγειονομείο το 1806 ζήτησε με δύο επιστολές του στις 4 και 6 Μαρτίου,⁶ να ανανεωθεί το Ιατρικό Κολέγιο, με την είσοδο νέων μελών, επειδή παρατηρούνταν μια αποδιοργάνωσή του, λόγω της αποχώρησης ή του θανάτου μερικών μελών του. Τα νέα μέλη, που εκλέχτηκαν κατά την συνεδρίαση της 10ης Μαρτίου 1806,⁵ ήταν οι Αντώνιος Μελίκης, Ιωάννης Δονάς και Στάμος Γαγγάδης, ενώ ως εταίρος-χειρουργός εκλέχτηκε ο Κωνσταντίνος Πανιπέρης. Υπογραμματέας του Κολεγίου εκλέχτηκε ο Στάμος Γαγγάδης και Γραμματέας του ο Ιωάννης Καποδίστριας, ο οποίος μέχρι τότε ήταν Υπογραμματέας. Πρόεδρος εξακολουθούσε ο Ιωάννης Λάσκαρης και αντιπρόεδρος ο Αντώνιος Μαρούλης.¹⁵

Στην ίδια συνεδρίαση, που ορίστηκαν και τα νέα μέλη, δηλαδή στις 10 Μαρτίου του 1806 το Κολέγιο προχώρησε και στη Σύσταση Επιτροπών για τη μελέτη των προβλημάτων δημόσιας υγείας. Ετσι συγκροτήθηκε η Επιτροπή Δαμαλισμού και η Επιτροπή Πυρετών. Την Επιτροπή Δαμαλισμού αποτελούσαν οι γιατροί Ιωάννης Πυλαρινός, Λάζαρος Μόρδος, Στάμος Γαγγάδης, Κωνσταντίνος Γιαννιτσιώτης και ο χειρουργός Κωνσταντίνος Πανιπέρης. Η Επιτροπή αυτή έπρεπε να φροντίζει για την εφαρμογή του δαμαλισμού σε όσο το δυνατόν μεγαλύτερο αριθμό παιδιών και έπρεπε να γνωστοποιεί τα αποτελέσματα στο Κολέγιο. Έπρεπε επίσης να γνωρίζει την ιστορία και την εμπειρία του δαμαλισμού σε άλλα κράτη, να εφαρμόζει το δαμαλισμό σε όλη την επικράτεια και να συντάξει ένα Κανονισμό για την εφαρμογή του δαμαλισμού. Ηδη υπήρχε η εμπειρία του δαμαλισμού στο νησί, γιατί ο γιατρός Στάμος Γαγγάδης είχε φέρει στην Κέρκυρα από την Ιταλία 'ανθρώπινο ορό' (vaccine) κατά της ευλογιάς, τον οποίο είχαν προμηθεύσει δύο Ιταλοί συνάδελφοί του, ο Luigi Sacco και ο Miglietta Regio. Οι πρώτοι εμβολιασμοί είχαν γίνει στα παιδιά του Εκθετοκομείου και στη συνέχεια ευγενείς Κερκυραίοι εμβολίασαν τα παιδιά τους. Τα πρώτα επιτυχημένα αυτά αποτελέσματα έδωσαν το έναυσμα για τη σύσταση της Επιτροπής Δαμαλισμού, η οποία παρουσίασε σε έγγραφό της προς το Υγειονομείο τα αποτελέσματα των εμβολιασμών που πραγματοποιήσε και τον κατάλογο των 33 πρώτων παιδιών που εμβολιάστηκαν. Η κυβέρνηση για να βοηθήσει στο έργο της την Επιτροπή Δαμαλισμού έδωσε αμοιβή 60 τάληρων στους αρχηγούς των οικογενειών, οι οποίοι θα εμβολίαζαν τα παιδιά τους.¹⁵

Στις 20 Μαΐου του 1806 η Επιτροπή Δαμαλισμού γράφει προς το Ιατρικό Συμβούλιο για τον αγώνα του για-

1. Δεν προέκυπτε από πουθενά ότι κατά την Ενετοκρατία λειτουργούσε στην Κέρκυρα Κολέγιο Φαρμακοποιών. Εάν λειτουργούσε δε θα ήταν απαραίτητη η εκλογή ενός Ειδικού(Perito), τον οποίο ζητούσαν οι Ενετικές Αρχές όταν γίνονταν επιθεώρηση στα φαρμακεία.¹⁵

2. Δεν διευκρινίζεται αν πρόκειται για το Ιατρικό Κολέγιο ή το Κολέγιο των Φαρμακοποιών.¹⁵ Ίσως να πρόκειται για την seborrea, (η σημηματόρροια.)

τρού Στάμου Γαγγάδη να εδραιώσει τον δαμαλισμό και τα διάφορα στάδια του εμβολίου, όπως τα παρατήρησαν σε τέσσερις κρατούμενους διαφορετικής ηλικίας, οι οποίοι εμβολιάστηκαν για να παρακολουθήσουν αν το πύον, δηλαδή η δαμαλίδα ήταν αρίστης ποιότητας:

«Σεβαστό Ιατρικό Συμβούλιο. Επιτροπή Εμβολιασμού.

Η Διοίκηση που γνωρίζει κάθε καλό για την ευτυχία του λαού τον οποίο κυβερνά δεν μπορούσε παρά να γνωρίζει τη σημασία της εισαγωγής του εμβολιασμού, μια ευτυχέστατη ανακάλυψη, η λαμπρότερη της εποχής μας, η οποία γεννήθηκε από τη λαϊκή παράδοση στα χωριά ενός μεγάλου έθνους και που εδραιώθηκε από την ενδελεχή παρατήρηση ενός εκ των μεγαλύτερων ιδιοφυών, του αδάνατου Jenner, τον οποίο η ανθρωπότητα ευγνωμονεί.

Τα πλέον καλλιεργημένα και ισχυρά έθνη της Ευρώπης, οι πλέον δοξασμένες ακαδημίες, οι ειδικοί της Φιλοσοφίας, άπαντες αγκαλιάζουν με ενθουσιασμό αυτή την ευλογημένη αλήθεια και εισήγαγαν στα έθνη τους το νέο αντίδοτο κατά της ευλογιάς και πάμπολλες επιτυχημένες δοκιμές και προσπάθειες κάθε είδους έγιναν ώστε η ίδια η φύση να αντιδράσει ποικιλοτρόπως, η οποία όμως σε όλους απάντησε με την ίδια αγνότητα με την οποία εμφανίστηκε και στον Αγγλο ιατρό που μελετούσε αυτό το πεδίο και πλέον η ευλογία δεν υφέρπει σε αυτούς τους λαούς, οι οποίοι ήταν οι πρώτοι που εκτίμησαν την αξία του.

Δόξα τω Θεώ, έφθασε και σε εμάς αυτή η ευτυχισμένη ώρα που θα αντιμετωπίσουμε αυτό το τέρας και τώρα είναι στην ευχέρειά μας να μπορέσουμε να το εκριζώσουμε και να ενώσουμε τις δυνάμεις μας με τον υπόλοιπο κόσμο, προκειμένου αυτή η ασθένεια να καταστεί γνωστή μόνο κατ' όνομα, όπως η *sebbra*³, ή η ελεφαντίαση και πολλές άλλες ακόμη, άγνωστες σε εμάς που δυστυχώς, επέδραμαν στις προηγούμενες γενεές.

Αυτό το καλό, όλοι εμείς το οφείλουμε στη Διοίκηση Δημόσιας Υγείας και στους τρεις διαπρεπείς υπηκόους, οι οποίοι αξίζουν τις ευχές αυτού του λαού, αφού ενέπνευσαν το ζήλο και τον πατριωτισμό του μέλους της Εταιρείας μας κύριο Γαγγάδη, ο οποίος επέστρεψε στην πατρίδα έχοντας μαζί του ξηρό τον θαυματουργό ιό. Αυτός (Σ.τ.Μ. ο Γαγγάδης) αντιμετώπισε πάσης φύσεως εμπόδια, που ετίθεντο από την εχθρική άγνοια της Φιλοσοφίας, αντιμετώπισε αυτά τα εμπόδια προερχόμενα από το ψεύτικο ενδιαφέρον μερικών προσώπων που έλκουν το πρόνομο αυτό από τη δυστυχία του ανθρωπίνου γένους, και ξεπέρασε τα εμπόδια που έθετε η προφύλαξη από τα ήθη και τις παλαιές συνήθειες, εκείνες που κατά το παρελθόν έβρισκαν εφαρμογή, αυτοί λοιπόν, οι θερμοί αντίπαλοι όσων εκείνοι δεν έχουν προτείνει ή δοκιμά-

σει, αποδοκιμάζοντας κάθε τι που προέρχεται από τους νεότερους, και πολύ περισσότερο οτιδήποτε παράγεται από τους νέους. Αλλά εκείνος μόνο δεν αρκούσε, ώστε να στηριχθεί αυτή η αλήθεια. Προκειμένου να κερδίσει τους αντιπάλους αυτούς ήταν απαραίτητο να αντιπαλέψει [...] της ανωτάτης Διοίκησης, πράγματι έλαβε [...] [...] αυτό το ενδιαφέρον αντικείμενο, αλλά προτού να περάσει σε δηλώσεις επανατοποθέτησε το πράγμα στα αξιότιμα μέλη του Ιατρικού Συμβουλίου, έτσι ώστε [εσείς] γεμάτοι ζήλο θεσμοθετήσατε την Επιτροπή εμβολιασμού, η οποία θεωρεί καθήκον της να αναφέρει τα σχετικά με τις έως σήμερα εργασίες της.

Πρωταρχικός σκοπός μας ήταν να επαληθεύσουμε αν το πύον, το ονομαζόμενο δαμαλίδα, που διαθέτουμε ήταν άριστης ποιότητας και αν υπήρχαν τα χαρακτηριστικά που δόθηκαν από τον Jenner και άλλους λαμπρούς συγγραφείς κατά τη διάρκεια της εξάνθησης.

Εμβολιάστηκαν για το σκοπό αυτό τέσσερις κρατούμενοι διαφορετικής ηλικίας και παρακολουθήθηκαν προσεκτικά τα διάφορα στάδια, από το πρώτο, δηλαδή από την εμφάνιση του εξανθήματος έως τον πλήρη σχηματισμό της εφελκίδας και την πτώση της. Η πορεία ήταν κανονική και ιδού με ποιον τρόπο παρατηρήσαμε την εξέλιξη του. Μεταξύ του τέταρτου και πέμπτου σταδίου εμφανίστηκε στο σημείο ενοφθαλμισμού μία κηλίδα όμοια με εκείνη του δείγματος των ψύλλων, στο κέντρο της οποίας υπήρχε ένα μικρό σκληρό υπόλευκο εξόγκωμα, το οποίο κατά την τέταρτη και πέμπτη ημέρα αυξήθηκε σε μέγεθος, έφθασε σε σχήμα οζιδίου σκληρού, κοκκινωπού και περικλειόμενο από ένα απόστημα. Προς την έκτη – έβδομη ημέρα αυτό το οζίδιο πήρε το χαρακτηριστικό σχήμα της θλατίδας της ευλογιάς. Από την όγδοη έως τη δέκατη ημέρα το εξάνθημα έγινε σκληρό και περιείχε υλικό, [...] κρυσταλλικό, συνεχώς περιτριγυρισμένο από μια ερυθρά άλω, όπως επίσης και τριγύρω από τη φλύκταινα. Την ενδέκατη ή δωδέκατη ημέρα η ερυθρότητα της άλως που περιέκλειε τη φλύκταινα έγινε περισσότερη ωχρή, η ίδια λιγότερο διαυγής και το υγρό που υπήρχε κιτρινωπό, διαφανές ενώ άρχισε να σχηματίζεται η εφελκίδα. Μεταξύ της δέκατης τέταρτης και δέκατης πέμπτης ημέρας η εφελκίδα είχε σχηματισθεί καλώς και διατηρούσε την ίδια κυκλικότητα της φλύκταινας, το χρώμα ήταν σκούρο, η επιφάνεια της ήταν επίπεδη και διαφανής και προς την εικοστή ημέρα η εφελκίδα έπεσε αφήνοντας μία μικρή ουλή που στην πορεία μειώθηκε. Τα μωρά κατά τη διάρκεια αυτής της διαδικασίας δεν υπέφεραν παρά από κάποιες κρίσεις πυρετού μικρής διάρκειας με αίσθημα καύσης στα χέρια και αυξημένη θερμοκρασία και με μικρή ανησυχία. Αυτή η αφήγηση των γεγονότων που καταθέτουμε που συμφωνεί με αρκετά σχεδιάσματα από

3. Ισως να πρόκειται για την seborrea, (η σημηματόρροια.)

ενδεδειγμένους και φημισμένους παρατηρητές μας δίνει το δικαίωμα να σας διαβεβαιώσουμε ότι το εμβολιασμένο πύον που κατέχουμε είναι αυθεντικό και σίγουρο αντίδοτο κατά την ευλογιάς. Το δεύτερο μέρος της εργασίας μας απευθύνεται στη διάδοση της χρήσης του δαμαλισμού στη χώρα, αφού είναι όχι μόνο το μοναδικό, αλλά και το πλέον έγκυρο μέσο. Η χρήση του, λοιπόν, ήταν ο σκοπός του Ιατρικού Συμβουλίου, και προσπάθησε να ενεργοποιήσει τους στοργικούς γονείς και να μην παραλείψουν να λάβουν τα μέτρα τους και να προφυλάξουν τη ζωή των τρυφερών απογόνων τους. Η Διοίκηση συμφώνησε με το Συμβούλιο μας και φαίνεται ότι η δήλωσή του ξεκαθάρισε την ομίχλη της απιστίας.

Ιδού, αξιότιμα μέλη του Ιατρικού Συμβουλίου, εκπληρώσαμε, αν τουλάχιστον δεν θεραπεύουμε, τα δύο μέρη από το φορτίο που μας επιφορτίσατε. Το τρίτο στάδιο ίσως και το σημαντικότερο, η εμπιστοσύνη του λαού στον δαμαλισμό, δεν εξαρτάται από τις προσπάθειές μας, αλλά από τη λογική των ανθρώπων και τη θέληση των διοικούντων.

Αναφερόμαστε με όλο το σεβασμό.
Κέρκυρα, 20 Μαΐου 1806.

Λάζαρος de Mordo (Κόμης)

Γιο. Πυλαρινός (Κόμης)

Στάμος Γαγγάδης (Κόμης)

Κωνσταντίνος Γιανίτσαρης (Κόμης)

Όμοιο με το πρωτότυπο. Ο γραμματέας του Συμβουλίου Κόμης Καποδίστριας.

Για το ακριβές του αντιγράφου, Ανδρέας Ξυδάς, γραμματέας επί της Υγείας

Για το ακριβές του αντιγράφου
Αναστάσιος Καρρέρ.»¹⁰

Την Επιτροπή Πυρετών αποτελούσαν οι γιατροί Αντώνιος Μαρούλης, Ιωάννης Δονάς, Ιννοκέντιος Γιαλυνάς και Βασίλειος Ζαβός. Αφορμή για την ίδρυση της Επιτροπής αυτής ήταν οι ομαδικοί θάνατοι που παρατηρήθηκαν σε προάστιο της πόλης της Κέρκυρας, στο οποίο κατοικούσαν πρόσφυγες Σουλιώτες. Η Επιτροπή συστάθηκε για να διευκρινίσει τα αίτια των θανάτων αυτών.¹⁵ Σύμφωνα με το πόρισμα της Επιτροπής, όπως φαίνεται σε επιστολή του Ιατρικού Κολεγίου προς το Υγειονομείο, με ημερομηνία 19 Μαρτίου 1806,⁷ οι θάνατοι οφείλονταν σε χολική αιτία.

Το Κολέγιο μετονόμασε την Επιτροπή Πυρετών σε Επιτροπή Επιδημιών, η οποία επόπτευε για την ύπαρξη

κάθε ενδημικής, επιδημικής, ή κακοήθους ασθένειας στην Κέρκυρα και υπέβαλλε κατά διαστήματα αναφορές προς το Ιατρικό Κολέγιο.¹⁵

Στα πλαίσια της ανανέωσης του Ιατρικού Κολεγίου λειτούργησαν και άλλες επιτροπές, οι οποίες όμως είχαν προσωρινό χαρακτήρα. Ετσι τον Ιούνιο του 1806 συστάθηκε μια Επιτροπή για τον έλεγχο της κατανάλωσης των φαρμάκων. Την Επιτροπή αυτή αποτελούσαν οι γιατροί Ιωάννης Δονάς, Στάμος Γαγγάδης και Ιωάννης Καποδίστριας. Σύμφωνα με σχέδιο Απόφασης της Επιτροπής, το οποίο υποβλήθηκε στο Ιατρικό Κολέγιο και το οποίο το ενέκρινε, οι φαρμακοποιοί έπρεπε να υποβάλλουν στο Κολέγιο και στο Υγειονομείο κατάσταση με την ποσότητα συγκεκριμένων φαρμάκων, που είχαν στο φαρμακείο τους.⁴ Επίσης κανένας γιατρός δεν μπορούσε να εκτελέσει συνταγή για τα συγκεκριμένα φάρμακα, εάν προηγουμένως δεν είχε θεωρηθεί από ένα γιατρό του Κολεγίου. Επειδή δε οι ελώδεις πυρετοί μάστιζαν τον τόπο κατά τη θερινή περίοδο, λήφθηκαν επί πλέον μέτρα από την Επιτροπή για την περίοδο αυτή, όπως η κατάθεση εκ μέρους των φαρμακοποιών προς το Ιατρικό Κολέγιο κάθε εβδομάδα καταλόγου με την ποσότητα της china china που χορήγησαν και τα ονόματα των γιατρών που είχαν εκδώσει τη συνταγή.

Το ίδιο χρονικό διάστημα τέθηκε θέμα μετεγκατάστασης του Κολεγίου από το Μοναστήρι της Τενέδου, επειδή στον ίδιο χώρο από το Νοέμβριο του 1805 λειτουργούσε και η Δημόσια Σχολή της Τενέδου και έτσι δεν μπορούσε να λειτουργήσει στον ίδιο χώρο και η Γραμματεία του Κολεγίου. Δεν είναι γνωστό αν το Κολέγιο το διάστημα αυτό απέκτησε άλλη στέγη προσωρινά. Ομως κατά την περίοδο της δεύτερης Γαλλοκρατίας στο Μοναστήρι της Τενέδου στεγάζεται το Ιατρικό Κολέγιο, η Υγειονομική Επιτροπή και η Ιονική Ακαδημία. Στον ίδιο δε χώρο γίνονταν και εμβολιασμοί.¹⁵ Η Ιονική Ακαδημία ιδρύθηκε την περίοδο που χρονικά συνέπιπτε με τη δεύτερη περίοδο του Ιατρικού Κολεγίου, δηλαδή ιδρύθηκε το 1807 και διαλύθηκε το 1814.⁵

Η δεύτερη περίοδος του Ιατρικού Κολεγίου (1807-1814)

Την περίοδο αυτή, περίοδο της δεύτερης γαλλικής κατοχής, η σύνθεση του Κολεγίου αλλάζει. Τον Οκτώβριο του 1810 έγιναν μέλη του οι χειρουργοί Βικέντιος Βονιφάτιος και Σπυρίδων Μπογδάνος και επέστρεψε πάλι ο Ιωάννης Θεοτόκης, που υπήρξε ένας από τους ιδρυτές του. Το 1810 πρόεδρος του ήταν ο Νικόλαος Μαυρομμάτης, αντιπρόεδρος ο Νικόλαος Καλοσογούρος και γραμματέας ο Ιωάννης Δονάς. Τον ίδιο χρόνο εκλέχτηκε ως μέλος

4. Τα φάρμακα αυτά ήταν : china china, canfora, spirito volatile, rabarbaro, oppio, serpentaria, liquore anodino, ipecaquana, chermes minerale, vinterana, muschio, assaferida, cassia.¹⁵

5. Το 1807 ιδρύθηκε η Ιονική Ακαδημία, ύστερα από ενέργειες του αυτοκρατορικού επιτρόπου Julien Bessières, της οποίας το δωδέκατο τμήμα αφορούσε την Ιατρική και το πρόγραμμά της περιελάμβανε τη δημόσια υγιεινή, παιδοκομία και άλλα θέματα κοινωνικής αντίληψης. Το 1814 διαλύθηκε με εντολή του Campbell¹

του Κολεγίου ο βοτανολόγος Μιχαήλ Τρίβολης Πιέρρης. Το 1811 πρόεδρος του υπήρξε ο Ιωάννης Θεοτόκης και στη συνέχεια την ίδια χρονιά ο Μιχαήλ Τρίβολης Πιέρρης, ενώ το 1814 πρόεδρος ήταν ο Ιννοκέντιος Γιαλυνάς.¹⁵

Οι δραστηριότητες του Κολεγίου κατά τη δεύτερη περίοδο

Τα δύο πρώτα χρόνια της δεύτερης Γαλλικής κυριαρχίας το Κολέγιο δεν επέδειξε ιδιαίτερη δραστηριότητα, σύμφωνα με μαρτυρία του Αυτοκρατορικού Επιτρόπου Mathieu Lessers. Τον Ιούνιο του 1810 στα πλαίσια της υγειονομικής πολιτικής της Γαλλικής διοίκησης λήφθηκαν σημαντικά μέτρα, όπως η καθιέρωση του θεσμού του 'γιατρού των φτωχών' και του 'γιατρού της υπαίθρου.' Παράλληλα συγκροτήθηκε η Επιτροπή Φιλανθρωπίας για την οικονομική στήριξή τους. Σε όλο το διάστημα από το 1810-1814 η δραστηριότητά του ήταν έντονη. Βασικός στόχος της λειτουργίας του ήταν η ίδρυση διαφόρων επιτροπών. Οι κυριότερες επιτροπές ήταν οι εξής: α) Υγειονομική Επιτροπή, β) Διαρκής Επιτροπή Νεκροψιών και γ) Επιτροπή Ιατρικής Αστυνομίας.¹⁵ Τον Οκτώβριο του 1810 το Ιατρικό Κολέγιο αναβάθμισε την παρουσία του στα υγειονομικά ζητήματα της Κέρκυρας. Ο πρόεδρος του Νικόλαος Μαυρομάτης βασιζόμενος στο άρθρο 20 του Κανονισμού του, που έδινε το δικαίωμα στο Κολέγιο να υποβάλλει προτάσεις στη Διοίκηση, πρότεινε την ενοποίηση της Υγειονομικής Επιτροπής σε αυτό. Η Διοίκηση όμως δεν το δέχτηκε και υπέδειξε στο Κολέγιο να περιοριστεί στα καθήκοντά του και στην περίθαλψη των φτωχών της Κέρκυρας. Επίσης ένας πάρεδρός του είχε αναλάβει τις επισκέψεις και τις θεραπείες των 'κοινών γυναικών,' σύμφωνα με το άρθρο 42. Για το νησί της Κέρκυρας συγκρότησε πέντε επιτροπές, τέσσερις για την πόλη και μία για τα προάστια. Οι Επιτροπές αυτές που είχαν πέντε γιατρούς και 6 χειρουργούς, θα ανταποκρίνονταν σε κάθε υγειονομικό αίτημα της Διοίκησης και θα προσέφεραν τις υπηρεσίες τους στον πληθυσμό.¹⁵

Σύμφωνα δε με το άρθρο 33 το Κολέγιο τοποθετούσε σε κάθε νησί μια επιτροπή (κομιτάτο). Αυτά τα Υγειοδημικά Κομιτάτα,¹⁴ που ιδρύθηκαν με διάταγμα του Αυτοκρατορικού Κομισάριου των Ιονίων Νήσων Mathieu Lessers στις 22 Ιουνίου του 1810, θεωρούνταν σαν παραρτήματα του Ιατρικού Κολεγίου. Τα Υγειοδημικά Κομιτάτα καθόριζαν ότι είχε σχέση με το δαμαλισμό και με το θεσμό του 'γιατρού των φτωχών'. Ο 'γιατρός των φτωχών' ήταν ένα μέλος του Υγειοδημικού Κομιτάτου, ο οποίος είχε αρμοδιότητα να επισκέπτεται καθημερινά όλους τους φτωχούς ασθενείς, που θα ζητούσαν τη βοήθειά του. Ο γιατρός αυτός εκλέγονταν από τους συναδέλφους του με 'ενιαύσιο υπηρεσία' και όφειλε να θεραπεύει δωρεάν τους φτωχούς ασθενείς σύμφωνα με το άρθρο 2 και να πηγαίνει δύο φορές την ημέρα στο φαρμακείο που διάλεξε η επιτροπή ως τόπο άσκησης του λειτουργήματός του. Για τα επείγοντα περιστατικά ο 'γιατρός των φτω-

χών' ήταν υποχρεωμένος να παρέχει τη συνδρομή του οποιαδήποτε ώρα της ημέρας και της νύκτας. Στο τέλος του κάθε μήνα ο γιατρός αυτός είχε την υποχρέωση να αποστέλλει στον Αυτοκρατορικό Κομισάριο και στον πρόεδρο της Υγειοδημικής Επιτροπής μια σύντομη αναφορά με το όνομα και τον αριθμό των αρρώστων που επισκέφθηκε κατά το διάστημα αυτό.¹⁴ Στην εξάσκηση των καθηκόντων του ο 'γιατρός των φτωχών' βοηθιέται από ένα εξασκημένο στη χειρουργική και πήγαινε οποιαδήποτε στιγμή τον καλούσαν στο φαρμακείο των φτωχών για να εκτελέσει την ιατρική συνταγή (φλεβοτομία, εφαρμογή βδελλών κ.ά). Επίσης ο ίδιος επισκέπτονταν τον άρρωστο μετά από μια εγχείρηση, όσες φορές την ημέρα διόριζε ο γιατρός.

Όταν ο 'γιατρός των φτωχών' έκρινε ότι έπρεπε να γίνει μια επέμβαση σε ένα ασθενή, προσκαλούσε ένα από τους ιατροχειρουργούς συναδέλφους του για να την εκτελέσουν. Σύμφωνα με το άρθρο 11 του κανονισμού της Υγειοδημικής Επιτροπής ήταν υποχρεωμένος να επισκέπτεται τον ασθενή αυτό μαζί με τον χειρουργό. Στις δύσκολες περιπτώσεις συγκαλούσε συμβούλιο τους συναδέλφους του για να συζητήσουν μαζί την πορεία της νόσου και την θεραπεία. Σε περιπτώσεις αιφνίδιων ή ύποπτων θανάτων ο ίδιος ο γιατρός φρόντιζε για την εκτέλεση της νεκροτομής και της καταγραφής του ιστορικού της αρρώστιας του. Επίσης ο 'γιατρός των φτωχών' έπρεπε να συνεννοείται με τους διευθυντές των νοσοκομείων για τη μεταφορά των ασθενών που στερούνταν τροφής, κατοικίας, κ.ά. Επίσης η Υγειοδημική Επιτροπή ανέθετε, σύμφωνα με τα άρθρα 2 και 3, μετά από μειοδοτικό διαγωνισμό σε κάποιο φαρμακείο τη χορήγηση φαρμάκων στους φτωχούς.¹⁴

Το ίδιο διάταγμα, που αναφέρονταν στο 'γιατρό των φτωχών' καθόριζε και τις προϋποθέσεις της άσκησης της μαιευτικής από τις μαιείς. Σ' αυτές απαγορεύονταν η παροχή ιατρικής βοήθειας στις εγκύους, χωρίς να συμβουλευτούν προηγουμένως το γιατρό του νοσοκομείου ή το 'γιατρό των φτωχών'.

Με τον ίδιο κανονισμό ορίζονταν ένα από τα μέλη της Υγειοδημικής Επιτροπής ως καθηγητής της Μαιευτικής, ο οποίος εκλέγονταν για ένα χρόνο. Ο καθηγητής της Μαιευτικής δίδασκε τις μαιείς θεωρητικά και πρακτικά μαθήματα. Με τον κανονισμό αυτό της Υγειοδημικής Επιτροπής ορίζονταν ως πρόεδρος της επιτροπής ο Δόκτωρ Ιννοκέντιος Γιαλυνάς, ως 'γιατρός των φτωχών' ο Δόκτωρ Στάμος Γαγγάδης και ως καθηγητής της Μαιευτικής ο Δόκτωρ Νικόλαος Ραζής.¹⁴

α) Υγειονομική Επιτροπή: Υπήρξε η σημαντικότερη Επιτροπή που λειτουργούσε στα πλαίσια του Κολεγίου. Η πρώτη σύσταση αυτής της Επιτροπής έγινε αρχικά την άνοιξη του 1810, ύστερα από πρωτοβουλία της Γαλλικής διοίκησης και επανδρώθηκε από τους γιατρούς Ιννοκέντιο Γιαλυνά, πρόεδρο, Στάμο Γαγγάδη και Νικόλαο Ραζή. Η αρχική της ονομασία ήταν Επιτροπή Δαμαλισμού. Υγειονομική Επιτροπή ονομάστηκε αργότερα και είχε

περισσότερες αρμοδιότητες. Οι κυριότερες αρμοδιότητες της ήταν ο δαμαλισμός, η δωρεάν παροχή ιατρικής περίθαλψης στους φτωχούς της πόλης της Κέρκυρας και η εκπαίδευση των μαιών. Σημαντικός ήταν ο ρόλος της Επιτροπής αυτής στην εφαρμογή του δαμαλισμού στην Κέρκυρα το καλοκαίρι του 1812. Θεωρείται δε ότι αυτή η Επιτροπή επιτέλεσε την πρώτη οργανωμένη και μαζική εφαρμογή του δαμαλισμού στην Κέρκυρα, παρά τις προκαταλήψεις και τις έντονες αντιδράσεις του πληθυσμού.¹⁵

15

β) Διαρκής Επιτροπή Νεκροψιών: Αυτή η Επιτροπή ιδρύθηκε το Σεπτέμβριο του 1812 και διενεργούσε νεκροψίες μετά από εντολή του Υγειονομείου. Την αποτελούσαν οι γιατροί Στάμος Γαγγάδης, Ιωάννης Δονάς, Νικόλαος Ραζής και οι χειρουργοί Ανδρέας Δραζίνος, Σπυρίδων Μπογδάνος και Βικέντιος Βονιφάτιος.¹⁵

γ) Επιτροπή Ιατρικής Αστυνομίας: Η Επιτροπή αυτή σκοπό είχε να εποπτεύει τη δημόσια υγεία, να ελέγχει την ποιότητα των τροφίμων και να προστατεύει τον πληθυσμό από επιδημικές, ενδημικές ή μεταδοτικές ασθένειες. Αποτελούνταν από τους γιατρούς Νικόλαο Μαυρομάτη, Κάρολο Αρμένη και Αυγουστίνο Κογεβίνα.¹⁵

Ο δεύτερος Κανονισμός του Ιατρικού Κολεγίου: Λόγω της διαμάχης που προέκυψε μεταξύ της νεοϊδρυθείσας Υγειονομικής Επιτροπής και του Ιατρικού Κολεγίου, προέκυψε η ανάγκη να αναθεωρηθεί ο ιδρυτικός Κανονισμός του Κολεγίου.¹⁶ Το Σεπτέμβριο του 1811 η Διοίκηση ζήτησε την αναθεώρηση του Κανονισμού του Ιατρικού Κολεγίου. Στις 10 Φεβρουαρίου του 1812 το Κολέγιο συνέρχεται σε συνεδρίαση και εγκρίνει το νέο Κανονισμό του και στις 22 Φεβρουαρίου του 1812 ζητήθηκε από το τμήμα των Εσωτερικών της Γερουσίας η εκτύπωση του νέου Κανονισμού. Η Γερουσία και ο Αυτοκρατορικός Επίτροπος επικύρωσαν τον Κανονισμό, ο οποίος και τυπώθηκε.

Οι κυριότερες τροποποιήσεις που έγιναν στον παλαιό Κανονισμό ήταν οι εξής:

α) Αλλάξε η ονομασία του Ιατρικού Κολεγίου της Κέρκυρας και αυτό μετονομάστηκε σε Ιόνιο Ιατρικό Κολέγιο, σύμφωνα με το άρθρο 1.

β) Σύμφωνα με το άρθρο 39-46 η Υγειονομική Επιτροπή υπάγονταν στην αρμοδιότητα του Κολεγίου. Οι αρμοδιότητές της παρέμειναν οι ίδιες ως αναφορά το θεσμό του 'γιατρού των φτωχών' και τον δαμαλισμό των κατοίκων, αφαιρέθηκαν όμως οι αρμοδιότητες που είχαν σχέση με τις μαιές και παραχωρήθηκαν στο Κολέγιο. Οι εργασίες της Υγειονομικής Επιτροπής όμως θα θεωρούνται προτάσεις που υπάγονται στην έγκριση του Κολεγίου.

γ) Σύμφωνα με τα άρθρα 47-52 ο νέος Κανονισμός αναφέρει τις προϋποθέσεις για την άσκηση της ιατρικής και της χειρουργικής στα Επτάνησα. Προστέθηκε και ειδική διάταξη για τους αλλοδαπούς, σύμφωνα με την οποία δεν επιτρέπονταν η άσκηση της ιατρικής, χειρουργικής και φαρμακευτικής από αλλοδαπούς, εκτός αν αυτοί είχαν ασκήσει την ειδικότητά τους στο εξωτερικό για έξη έτη.

δ) καθιερώθηκε ο θεσμός των αξιωματούχων υγειονομικών (*officier de santé*). Οι περισσότεροι υγειονομικοί αξιωματούχοι είχαν αποκτήσει εμπειρία πρακτική στα στρατιωτικά νοσοκομεία κατά τη διάρκεια των ναπολεόντειων πολέμων, ενώ οι θεωρητικές γνώσεις ήταν περιορισμένες. Στο νέο Κανονισμό καθορίζονταν οι προϋποθέσεις για τη χορήγηση διπλώματος σε αυτούς.

ε) καθορίζονταν οι προϋποθέσεις για την απόκτηση άδειας φαρμακοποιού.

στ) Σύμφωνα με το άρθρο 33 το Κολέγιο αποκτούσε σε όλα τα νησιά αντιπροσώπους και έτσι καλύπτονταν υγειονομικά όλα τα Επτάνησα.

ζ) Σύμφωνα με τα άρθρα 64-65 αναβαθμιζονταν ο ρόλος των χειρουργών, οι οποίοι θα μετείχαν στις επιτροπές σε ίση αναλογία με τους γιατρούς και

η) Σύμφωνα με τα άρθρα 39-46 δια μέσου της Υγειονομικής Επιτροπής δίνονταν έμφαση στην κοινωνική πολιτική με την καθιέρωση του δαμαλισμού και την δωρεάν περίθαλψη των φτωχών της πόλης και της υπαίθρου.¹⁵

Δεν υπάρχουν σημαντικές διαφορές μεταξύ των δύο Κανονισμών όσον αφορά τις δραστηριότητες του Κολεγίου, που έχουν σχέση με την προστασία της δημόσιας υγείας, τη συλλογή στατιστικών στοιχείων για τις επικρατούσες ασθένειες, τις γεννήσεις, τους θανάτους και την έρευνα των αιτιών νοσηρότητας. Επαναλαμβάνεται ο αυστηρά γνωμοδοτικός ρόλος του Κολεγίου με το άρθρο 21, ώστε να αποφευχθούν επικαλύψεις αρμοδιοτήτων με τη Διοίκηση, παρέμεινε σε ισχύ το άρθρο σχετικά με τη σύνταξη της Εθνικής Φαρμακοποιίας, ενώ δεν παραχωρούνται δικαιώματα στους φαρμακοποιούς, οι οποίοι τίθενται περισσότερο υπό τον έλεγχο της Διοίκησης, αναβαθμίζεται ο ρόλος των χειρουργών και διαμορφώνεται μια καινούργια κατηγορία, αυτή των υγειονομικών αξιωματούχων. Φαίνεται δηλαδή καθαρά η επίδραση του γαλλικού υγειονομικού συστήματος.¹⁵

Επίδρασεις από το γαλλικό υγειονομικό σύστημα: Ο νέος Κανονισμός του Ιόνιου Ιατρικού Κολεγίου ήταν ιδιαίτερα επηρεασμένος από το Γαλλικό υγειονομικό σύστημα και συγκεκριμένα από το Νόμο της 19ης ventôse του 11ου χρόνου της Γαλλικής Δημοκρατίας. Τα μαθήματα στα οποία εξετάζονταν οι υποψήφιοι γιατροί και χειρουργοί, δηλαδή Ανατομία, Φυσιολογία, Παθολογία, Νοσολογία, η *Materia Medica*, η Γενική Χημεία και η Φαρμακευτική, η Υγιεινή, η Ιατροδικαστική, η Πρακτική Ιατρική και η Χειρουργική και τα οποία αναφέρονταν στο άρθρο 64 του Κανονισμού, είναι τα ίδια με εκείνα τα οποία αναφέρει το άρθρο 6 του ανωτέρω νόμου.¹⁵

Στην περίπτωση των υγειονομικών αξιωματούχων, που γίνεται αναφορά στο άρθρο 50 του Κανονισμού, προβλέπονται οι ίδιοι χρονικοί περιορισμοί, που αναφέρονται στο άρθρο 15 του γαλλικού νόμου. Συγκεκριμένα η προϋπόθεση για τη συμμετοχή στις σχετικές εξετάσεις είναι να έχουν υπηρετήσει στο στρατό ή στα πολιτικά και στρατιωτικά νοσοκομεία, ως υγειονομικοί αξιωματικοί για πέντε χρόνια ή έχουν παρακολουθήσει καθηγητή

της ιατρικής ή της χειρουργικής για έξη χρόνια ή έχουν συμπληρώσει για τρία χρόνια τα εγκύκλια μαθήματα ιατρικής ή χειρουργικής σε δημόσια σχολή και έχουν παρακολουθήσει στη συνέχεια την πρακτική ενός καθηγητή για δύο χρόνια, είτε στα νοσοκομεία, είτε έξω. Εφόσον οι υποψήφιοι κατέχουν τα πιστοποιητικά αυτά μπορούν αν ζητήσουν να αναγορευθούν διδάκτορες (Laureati), αφού προηγουμένως δώσουν εξετάσεις στα ανωτέρω μαθήματα και με μόνη διαφορά σε ένα μάθημα, οι μεν γιατροί δηλαδή στο μάθημα της Πρακτικής Ιατρικής, οι δε χειρουργοί στο μάθημα της Χειρουργικής.^{14,15} Έτσι η ενοποίηση των εξετάσεων για γιατρούς και χειρουργούς και η καθιέρωση ενός νέου υγειονομικού αξιώματος, δηλαδή του υγειονομικού αξιωματούχου, είναι επιδράσεις του γαλλικού υγειονομικού συστήματος. Οι εξετάσεις είναι δημόσιες σύμφωνα με το γαλλικό σύστημα. Ο Κανονισμός του Ιόνιου Ιατρικού Κολεγίου στο άρθρο 47 όριζε ότι κανείς δεν μπορούσε να ασκήσει το ιατρικό επάγγελμα χωρίς να έχει περάσει τις νόμιμες εξετάσεις, όπως άλλωστε αναφέρονταν και στο άρθρο 1 του γαλλικού νόμου. Ανάλογες ομοιότητες με το γαλλικό νόμο υπήρχαν και στην περίπτωση των φαρμακοποιών.¹⁵

Summary:

Medical College or Collegio Medico:

M. Mandyla-Koussouni

The function and activities of the Medical College in Corfu, from its establishment in 1802 till 1814, were closely connected with the political and social goals of the 'Eptanisos Politia' and the second French occupation of the Ionian Islands (1807-1814). Medical College was functioning not only as an Academic Medical Institution, but mainly as a consultative and executive Administration instrument that had to do with public health matters, because of the lack of adequate medical administration during the period of 'Eptanisos Politia' and the second French occupation. Efforts were made by surgeons and pharmacists, who asked for their equal incorporation in the Medical College with the physicians.

Βιβλιογραφία:

1. SAVANT JEAN, «Η Ιονική Ακαδημία των Γάλλων», Κερκυραϊκά Χρονικά, 24(1980), σ.9-11.

2. ANK, MS 206, Επιστολή των χειρουργών Liberal Tosi, Niccolo Moraiti, Niccolo Agorasto, Giorgio Longhi, Pietro Criconia, Tommaso Bardi, Andrea Drasino, Agostin Cogevina, Giorgio Casal Maggior, Spiridon Caruso, Vincenzo Bonifatio, Giovanni Lepegnotti, Giorgio Vrachioti, Giorgio Callo προς τους Συνδίκους της Κέρκυρας, 17 Ιουνίου 1802.
3. ANK, MS 206, Επιστολή του Νικολάου Βραχιώτη προς τους Συνδίκους της Κέρκυρας, 17 Ιουνίου 1802.
4. ANK, MS 211, Αντίγραφο από το βιβλίο πρακτικών του Ιατρικού Κολεγίου, 25 Ιουνίου 1802.
5. ANK, MS 211, Απόφαση του Ιατρικού Κολεγίου, 10 Μαρτίου 1806.
6. ANK, MS 211, Επιστολές του Υγειονομείου προς το Ιατρικό Κολέγιο, 4 Μαρτίου 1806 και 6 Μαρτίου 1806.
7. ANK, MS 211, Επιστολή του Ιατρικού Κολεγίου προς το Υγειονομείο, 19 Μαρτίου 1806.
8. ANK, MS 211, Επιστολή του Νικολάου Μαρούλη προς το Ιατρικό Κολέγιο, 19 Νοεμβρίου 1802.
9. ANK, MS 211. Επιστολή της Επιτροπής Δημοτικής Ιατρικής προς το Ιατρικό Κολέγιο, 17 Ιουνίου 1802.
10. ANK, φύλλα 58f-59v.
11. (ANK), MAGISTRATO SANITARIO (MS), φάκ. 211, Επιστολή των γιατρών Ιωάννη Λάσκαρη, Μαρίνου Καλλέργη, Φραγκίσκου Τζουλάπη, Ιννοκέντιου Γιαλυνά και Ιωάννη Καποδίστρια προς τους Προβλεπτές της Υγείας της Κέρκυρας, 23 Απριλίου 1802.
12. ΒΛΑΣΣΟΠΟΥΛΟΣ ΣΤ., «Στατιστικά και Ιστορικά περί της Κερκύρας Ειδήσεις», Κερκυραϊκά Χρονικά, τόμ. XXI, Κέρκυρα, 1977, σ.122.
13. ΒΡΟΚΙΝΗΣ, Λ., Εργα, βιογραφικά σχεδάρια, Κερκυραϊκά Χρονικά, Επιμέλεια-Προλεγόμενα Κώστα Δαφνή, τόμ. XVI, τεύχ. Α! και Β!, Κέρκυρα, 1972, σ.11.
14. ΛΑΣΚΑΡΑΤΟΣ Ι. Γ., Πρόληψη της αρρώστιας και κοινωνική προστασία στα Επτάνησα επί Αγγλοκρατίας (1815-1864), Διατριβή επί υφηγεσία, Αθήνα, 1984, σ.20-23.
15. ΜΟΣΧΟΠΟΥΛΟΣ Δ., ΛΑΣΚΑΡΑΤΟΣ Ι., «Το Ιατρικό Κολέγιο της Κέρκυρας και οι δραστηριότητές του», Επιστημονική Επετηρίδα του Τμήματος Αρχαιολογίας-Βιβλιοθηκονομίας, Ιόνιο Πανεπιστήμιο, (1998), σ.43, 45, 46, 47, 49, 50, 51, 52, 53, 54 και υποσ.35, 55-59.
16. ΜΟΣΧΟΠΟΥΛΟΣ Δ., ΜΑΡΙΝΑΚΗΣ Θ., « Η υγειονομική πολιτική στα Επτάνησα κατά τη δεύτερη γαλλική κατοχή(1807-1814), Materia Medica Greca ,19(3)(1991), σ.276-280.